

Stortinget/Revidert Nasjonalbudsjett
17. juni 1986

Med forbehold om endringer
SPERRET til 17. juni kl. 1800

Statsminister Gro Harlem Brundtland

Stortingsvalget 1985 ble en seier for andre verdier og mål enn de som hadde vært retningsgivende for borgerlig politikk gjennom 4 år. De tre tidligere regjeringspartiene mistet flertallet i Stortinget. Utviklingen siden har vist at det politiske tyngdepunktet er forskjøvet. Dette er kommet tydelig til uttrykk også i denne debatten. Det kan nå føres en annen fordelingspolitikk enn det den borgerlige regjeringen sto for. Det er blitt større muligheter til å sikre viktige verdier i velferdssamfunnet i åra som kommer. Hvorfor er dette så viktig nå? Jo, fordi det trengs et krafttak for å rette opp norsk økonomi. Da må de som har mest bære de tyngste byrdene.

Da denne Regjeringen overtok, var norsk økonomi på veg mot stupet. - Vi står foran en avgrunn, sa tidligere finansminister Rolf Presthus. Hans etterfølger Arne Skauge sa at det ville bli nødvendig å redusere folks kjøpekraft med 10-15 prosent fram mot 1990.

Norsk økonomi var på full fart inn i et farlig uføre. Allerede da oljeinntektene fortsatt var høye brukte vi mer enn vi tjente. Vi var på rask veg mot stupet. Den sterke veksten i det private forbruket har ikke bare skapt underskudd i forhold til utlandet, den har også ført til knapphet på ressurser og et for sterkt press i norsk økonomi. Hvordan kunne det så ha utviklet seg så dramatisk negativt? Og hva var bakgrunnen?

Ikke i noen valgperiode har oljeinntektene vært som høye som fra 1981 til 1985. De muligheter som dette ga oss var forbrukt - ikke først og fremst til fellesoppgaver og innsats for å skape varige arbeidsplasser - men til et kortsiktig og skjevt fordelt privat forbruk. Den valgårsveksten som skulle sikre borgerlig flertall kom ut av kontroll. Utskeielsene ble heller

ikke stanset i tide og da ble blåmandagen bare desto hardere.

I løpet av 2 år er driftsbalansen overfor utlandet svekket med 50 milliarder kroner, men bare halvparten av svekkelsen skyldes lavere eksportinntekter fra oljen. Problemene ville derfor vært enorme selv om oljeprisene ikke hadde falt så drastisk. Ikke desto mindre forsøker de borgerlige partiene nå å unnskyldte feil i sin egen politikk med fallet i oljeinntektene.

Den som har lest eller hørt Willoch og Presthus i de seneste ukene og derfor skulle tvile på berettigelsen av disse sterke ordene, vil jeg be om å lese den forrige regjerings tilleggs melding til langtidsprogrammet og fellesmerknadene fra Finanskomiteén. Der er sammenbruddet grundig dokumentert.

Det vil ta år før skadevirkningene av valgårsboomen til regjeringen Willoch lar seg betale. Hva gjorde de partiene som hadde ansvaret, da skadevirkningene ikke lenger lot seg skjule? Jo, de valgte å stille seg slik at de kunne løpe fra ansvaret. Regjeringslysten holdt seg bare så lenge skuta hadde god bøl.

Nå oppfører de borgerlige partiene seg som gratispassasjerer på den politiske skuta. De valgte å la Arbeiderpartiet ta de tunge tak, upopulære avgjørelser og belastninger som det må bli når regningen skal betales og oppvasken tas.

Dette er et nederlag for borgerlig politikk og samarbeid.

Det var de utfordringer dette stiller landet overfor vi beskrev i regjeringserklæringen og som vi nå er gått løs på. Det er nødvendig å stramme inn for å skape orden i norsk økonomi.

Regjeringens strategi er likevel ikke bare å stramme inn. Vi har også truffet tiltak som vil stimulere til omstilling og nyskaping i konkurranseutsatte næringer. Disse næringene, og i særlig grad industrien, har fått styrket sine framtidsmuligheter gjennom devalueringen og tiltakspakken for utdanning, forskning, utvikling og distriktsutbygging.

Tiltakene er også et skritt på veg mot en ny fordelingspolitikk. Det viktigste i denne omgang, er at flertallet i Stortinget er med på en annen fordeling mellom privat og offentlig forbruk. I dette spørsmålet står nå Høyre og Fremskrittspartiet isolert. I en vanskelig tid frir disse partiene fortsatt til egoismen. De vil beskjære fellesforbruket og de sosiale overføringene. De som har mest slipper å ta sin rimelige del av byrdene. Dette illustrerer i et nøtteskall at regjeringsskiftet var en kamp om verdier. Verdens Gang har rett når den sist lørdag skriver at Høyre ved sitt standpunkt i denne saken ekskluderer seg fra ethvert fornuftig samarbeide med andre partier.

Det skatteforslag Regjeringen la fram møtte kritikk også fra mellompartiene, og Stortinget vil nå vedta en annen form på skatteopplegget. Mellompartiernes skatteforslag har en dårligere fordelingsvirkning, men samtidig ligger det positive muligheter innebygget i den kritikken mellompartiene har kommet med. Den er nemlig en kritikk av hele vårt nåværende skattesystem. Uttalelsene om dette spørsmålet i dagens debatt fra KrF's hovedtaler, tar jeg som et godt tegn. De bærer bud om at vi til høsten, etter år med trenering fra Willoch-regjeringen, kan ta et langt skritt i retning av et nytt og bedre skattesystem. Dette vil være Regjeringens utgangspunkt for arbeidet med skattesiden i 1987-budsjettet.

Når Regjeringen legger så stor vekt på skattereform, er det ikke bare fordi den ønsker en mer rettferdig fordeling. Like alvorlig er det at dagens skattesystem fører til store feil i bruken av våre økonomiske ressurser. Regelverket oppmuntrer til investeringer som ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomme. Dagens skattesystem bidrar også til å undergrave den skattemoral samfunnet er avhengig av, når de som har de høyeste inntektene slipper unna ved å finne huller i regelverket. På lengre sikt er det også ønskelig å flytte noe av beskatningen over fra lønnsinntekt til formue og eiendom. Enkelte sider ved bedriftsbeskatningen må også underkastes en nærmere vurdering.

Når det gjelder tilslutningen til de ulike forslag Regjeringen har fremmet, må jeg med glede konstatere at vi har fått flertall i Stortinget for en økonomisk pakke omtrent av det omfang vi la opp til og med en forsvarlig sosial profil.

De siste ukers Høyre-propaganda går ut på at prispress-problemene i Norge var helt ukjente før Arbeiderpartiet overtok regjeringsmakten, men at de deretter plutselig er blitt forsterket. Det faktiske forhold er at Arbeiderparti-regjeringen i forrige periode klarte å holde prisstigningen i Norge på gjennomsnittet for OECD-landene. I hele Willoch-regjeringens periode har prisstigningen i Norge ligget over nivået hos våre handelspartnere. Det faktum at prisstigningen er noe lavere enn tidligere, er nokså uinteressant når vi tenker på at prisstigningen er gått enda mye mere ned i OECD-området ellers.

Den forrige regjering har ført en politikk som har ligget der som en innebygget prisbombe. Forholdet er jo det at norsk økonomi gjennom 1985 og inn i 1986 ble betydelig overopphetet p.g.a. sterk økning i det private forbruk. Forsøkene på å framstille det slik at devalueringen var årsak til alle de ubalanser som finnes i norsk økonomi, er et nytt eksempel på de mange historieforfalskninger som Høyre nå prøver å få gjennomslag for. Det er derfor nesten litt overraskende at formannen i Finanskomiteén, herr Anders Talleraas, i dagens debatt innrømmer at norsk økonomi gikk inn i 1986 på et meget høyt turtall, eller som man sier, kanskje for høyt. Denne innrømmelse står i kontrast til hva andre Høyre-ledere har sagt og skrevet de siste ukene.

Hensynet til landets konkurransevne har vært gjentatt og gjentatt i årevis fra Høyres side. Men hva oppnådde den tidligere regjeringen på dette området? Gjennom hele perioden 1981 til 1985 ble norsk industris konkurransevne svekket. Dersom vi ikke hadde fått en kraftig devaluering og en påfølgende innstramming nå i 1986 kunne landets konkurransevne bare i årene 1986 og 1987 blitt svekket med ytterligere 10 %. Da ville problemene vært enda større.

Her har vi sett mange eksempler på en utrolig evne til å bortforklare alle de problemer landet er ført opp i ved ensidig å terpe på fallet i oljeprisene. Denne ansvarsfraskrivelsen er drevet så langt at Høyres talsmenn samtidig kommer i skade for å overdrive Arbeiderpartiets innflytelse i norsk politikk. Talsmenn tilskriver oss en minst like stor innflytelse på den forrige regjerings politikk som de tre regjeringspartiene hadde selv.

Det Høyre har forsøkt å fortelle det norske folk siden 1981 er følgende: Alle problemer deres regjering opplevde, skyldes Arbeiderpartiets politikk gjennom 70-årene. Etter 4 3/4 år i regjeringsposisjon ble denne forklaringen ganske enkelt for utrolig. Derfor blir forklaringen nå lagt om. Selv om vi hadde en borgerlig regjering med flertall bak seg i Stortinget fra 1981 til 1985, får Arbeiderpartiet nå ansvaret for resultatene av den politikk flertallsregjeringen følte!

Bare 6 uker etter at de selv har forlatt regjeringskontorene, forsøker de å framstille det slik at alle problemer i norsk økonomi skyldes den nye Regjerings politikk. Dette virker direkte komisk. Det Høyres talsmenn her egentlig sier, er at det ikke spiller noen rolle om Høyre er i regjeringsposisjon eller ikke. I alle tilfelle lyder facit: Høyre tar ansvar for det som er godt, Arbeiderpartiet har ansvar for det som er galt.

En viktig grunn til at den Høyredominerte trepartiregjeringen etter hvert kom opp i store vanskeligheter var dens manglende evne til å foreta klare politiske prioriteringer. En kan ikke gi høyeste prioritet til en sterk vekst i det private forbruket og samtidig ha nok ressurser til løsning av andre viktige oppgaver. De økonomiske ressurser landet har til rådighet, kan ikke brukes flere ganger.

Det er ikke noen enkel oppgave for en regjering å gå ut til folk og si fra at en del muligheter som en tidligere hadde nå er oppbrukt. Vi har valgt å beskrive landets økonomiske situasjon på en realistisk måte. Situasjonen krever en slik ansvarlighet. Hva er så de borgerlige partienes svar på dette?

Både før og under denne debatten har det gjentatt beskyldninger om at Arbeiderpartiet skal stå for en serie med løftebrudd. Disse beskyldningene ser fullstendig bort fra den beskrivelse av utviklingen i norsk økonomi som alle partier i denne sal har vært enig i, nemlig at situasjonen nå er en helt annen enn da langtidsprogrammet og partiprogrammene ble utformet. Alle partienes programmer må justeres og tilpasses det som er økonomisk mulig.

Den beskrivelse av landets økonomiske situasjon som lå til grunn for regjeringen Willoch's langtidsprogram ga i virkeligheten rom for betydelig økning av den offentlige aktivitet og for viktige sosiale reformer. Situasjonen nå er at en betydelig del av disse ressursene allerede er oppbrukt, ikke til å løse sosiale og høyt prioriterte fellesoppgaver, men til et altfor høyt privat forbruk. I år ligger forbruket over 12 milliarder kroner høyere enn det som var lagt til grunn i regjeringen Willoch's langtidsprogram.

Det er underlig å være vitne til den dobbeltmoral som her utfolder seg. Det må gå an å erkjenne at alle partier, uansett ulike verdivalg, står overfor de samme faktiske begrensninger i de økonomiske rammer vi nå må arbeide innenfor. Høyre forsøker nå å gi inntrykk at at deres løfter om skattelettelse står ved lag uansett den økonomiske situasjon for landet og uansett behovet for å stramme inn det private forbruk. Dette tillater de seg bare 6 uker etter at de gikk ut av regjeringskontorene i håp om ikke å bli stilt direkte til regnskap.

Hvordan skal f.eks. Høyre opprettholde løftene om skattelettelse og samtidig foreta innstramminger i finanspolitikken? Hvordan har Høyre tenkt å gjennomføre Skauges 10-15 % nedgang i folks kjøpekraft? Ga Høyre velgerne noe varsel om at de ville kutte ned på kommunenes og fylkenes muligheter til å ta seg av sine oppgaver innenfor helse og utdanning? Hva med matvaresubsidiene og økte avgifter på næringslivet?

Det har naturlig nok ikke gått hus forbi i denne debatten at Høyre og mellompartiene nå har skilt lag i viktige spørsmål.

Høyre har stått fast ved det som var regjeringen Willochs standpunkt under behandlingen av påskepakken. Tilstrammingen skal ikke skje gjennom skatteøkninger, selv om det er den eneste måten vi kan få til en rimelig fordelingsprofil.

Høyres forslag i innstillingen fra Finanskomiteén som gir en god illustrasjon på hvordan tilstramming på borgerlig vis ville artet seg. Her skal de med høye inntekter slippe å betale sin del. Det fins andre grupper som kan ta belastningen.

Høyre er med på alle forslag som virker prisdrivende og de foreslår å gå lenger enn det flertallet ønsker. Både forslaget om redusert matvaresubsidier og økt mineraloljeavgift vil føre til høyere priser. De vil virke sosialt urettferdig og påføre vårt næringsliv økte kostnader. Høyre foreslår også å dekke en del av innstrammingene ved å tappe kommuner og fylker for inntekter. Dersom dette skal være en reell tilstramming i 1986, kan det bare skje ved at kommuner og fylker skjærer ned på de oppgaver de har hovedansvaret for, nemlig utdanning og helsevesen. Det er de syke og de som vi skal skaffe utdanning som Høyres forslag vil ramme.

Behandlingen av Revidert Nasjonalbudsjett har vist at det ikke lenger er noe felles borgerlig alternativ. Ingen felles borgerlig politikk. Dette er også langt på veg erkjent i dagens debatt. Erklæringene om et nytt borgerlig regjeringsalternativ fortøner seg mest som de rene pliktøvelser.

Regjeringsskiftet bygger opp under den erfaring vi har gjort gjennom hele etterkrigstida, nemlig at et borgerlig samarbeid etter noen år utsettes for en så sterk slitasje at det bryter sammen.

Arbeiderpartiet tar igjen ansvaret for å føre utviklingen inn i et annet spor. Situasjonen er ikke håpløs. Landet har store muligheter. Vi har tro på at et flertall i Stortinget vil gå sammen med oss i en politikk som er bedre i takt med tradisjonene i det norske velferdssamfunnet, og som kan gjenreise viktige verdier.

Vi er ikke overrasket, men likevel skuffet, over at Høyres ledere nå synes å være mest opptatt av å skrive en solskinns-historie om borgerlig politikk siden 1981.

Sannheten er at Høyre og Arbeiderpartiet legger vekt på forskjellige verdier og har forskjellig mål for utviklingen av vårt samfunn. Vi ønsker en annen fordeling av våre samlede ressurser. En bedre balanse mellom offentlig og privat forbruk, mellom sentrale strøk og distriktene og mellom de forskjellige gruppene i vårt land.